

"וקולו נעים"

הרב הגאון רבי אליהו שולזינגר ז"ל, מי שהיה רב ודיין, תחילה בטשרנוביץ ולאחר מכן בבני ברק, והיה מכוונה ר' אליה דיין – היה חסיד הוסיאטין, הוא ואבותיו. כאשר, רבותינו צדיקי בית הוסיאטין היו בחיים חיותם כאן עמנו, היה הוא דבק בהם ומהלך אחריהם, ועם זאת היה גם מבאי בית מדרשם של אדמו"ר¹²³⁴⁵⁶⁷ בית סדיגורה וטשורטקוב, ובפרט מבאי בית מדרשו של הרב הקדוש האדמו"ר רבי אברהם יעקב זצ"ל, שברחוב נחמני שבתל-אביב.

באחד הימים, בעת שהסב בבית מדרש זה, במושב צוותא של חסידים ואנשי מעשה – סיפר רבי אליה דיין את המעשה הבא, שהוא חווה אותו ממקור ראשון – מאביו רבי משה שולזינגר ז"ל.

וזאת יש לדעת, כי ר' אליה דיין זכה באופן אישי להיות אצל רבינו רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין זצ"ל שלוש פעמים: בראש השנה, בג' בחשון, ובפורים שחל להיות בערב שבת קודש. לתאריך זה היתה משמעות מיוחדת והמוני חסידים היו מגיעים אל רבינו להיות שם בפורים ולהשאר גם לשבת שאחריו. הסיבה: רבינו היה נוהג לקדש על היין בשבתות ובמועדים בתוך ביתו – במסגרת המשפחה בלבד. אלה שרצו לראות את רבינו מקדש ולשמוע את הקידוש מפה קדשו – לא יכלו למלא את משאלתם. לא כן בפורים שחל בערב שבת; ביום זה היה רבינו נוהג לקיים שולחן של "פורס מפה ומקדש", ואז ניתן היה לראותו מקדש על היין את הקידוש של שבת. שלושה ביקורים אלה נחרטו בזכרוננו ובליבו והוא תמיד דיבר עליהם בערגה ובכיסופים. עתה, שבא לספר סיפור אישי – היטו המסובים אוזן קשבת, לכל מוצא פיו.

והוא סיפר: היה זה בעת שה"בעל-שחרית" של רבינו, האדמו"ר מהוסיאטין זצ"ל, הלך באופן פתאומי לבית עולמו והותיר אחריו חלל ריק. אמנם, אירוע מצער זה התרחש באחד מימי הקיץ המוקדמים, על אף זאת הוא עורר דאגה בקרב הגבאים והמקורבים: מי יהיה ה"בעל-שחרית" בימים הנוראים העתידיים לבוא עליהם לטובה. ועל אף

שבענין מסוג זה, נתונה היתה הקביעה וההכרעה בידי רבינו הקדוש – לא נמנעו הגבאים מלתור אחר מועמד מתאים. לאחר שסרקו את כל אלה המצויים בהוסיאטין עצמה, ואת כל אלה הנוהגים לבוא לכאן מדי שנה בשנה לקראת הימים הנוראים, ונוכחו לדעת, כי אין בכל אלה אף לא אחד שיכול, לדעתם, למלא כראוי את התפקיד של שליח-ציבור, החליטו גבאים אלה להיכנס את רבינו ולהציג בפניו את הבעיה. הוא, זצ"ל, האזין לשאלה וללא כל שהייה או הרהור השיב מיד: "קראו לר' משה שולזינגר!"

מיד יצא מכתב אל ר' משה, עם הוראת רבינו, וזה, כשקיבל את המכתב והתגבר על ההלם הראשוני, החל בהכנות לקראת הנסיעה להוסיאטין.

וזאת יש לדעת, כי להיות "בעל תפילה" אצל קדושי עליון, כמו אדמור"י בית רוז'ין למשל, ובפרט אצל ראשי חצרות הקודש כמו בניו הקדושים של הרה"ק מרוז'ין זצ"ל – אין הדבר כה פשוט וקל.

נכון, כבר אמר פעם רבינו רבי ישראל מהוסיאטין זצ"ל שנים רבות לאחר מכן, לר' שמעון בריזון (שנדרש באופן חד פעמי לגשת לפני התיבה בימים הנוראים, וחרדה אחזה בו, שמא הוא אינו ראוי לתפקיד כה אחראי ביום כה נעלה): "גש לתיבה, לא אתה שליח הציבור, אני הוא שליח הציבור"... אך עדיין, ועם כל זאת נופלת חרדה על ה"בעל-תפילה", שצריך להתיצב ולהיות שליח-ציבור של רבינו. ר' משה שולזינגר חש בחרדה זו, אך הוראה היא הוראה! הוא התארגן, איפוא, ובסמוך לר"ח אלול קם ונסע להוסיאטין.

שם החל בהכנות לקראת המשימה הגדולה שתוטל עליו. חודש אלול הוא אמנם חודש הרחמים, אך הוא גם חודש התשובה, וכל איש נדרש, כידוע, בחודש זה לחשב את חשבון נפשו ולעשות בעקבות כך את המוטל עליו. על אחת כמה וכמה – ר' משה, שהיה בר-אורין, חסיד מסור, וידע היטב מה הן ההכנות הנדרשות ממנו.

והנה, בעת נסיעתו להוסיאטין קרה משהו שאינו צפוי, משהו מפתיע: ר' משה שולזינגר הצטרד! קולו נעלם לחלוטין, וכל מילה שהיה צריך להגות בפיו עלתה לו במאמץ רב. בנו, ר' אליה דיין, שסיפר, כאמור, את

הסיפור, הדגים את צרידות אביו בנקישת אגרוף על השולחן, כאומר: כשם שהשולחן דומם ואינו מדבר, כך נדם קולו של אבי ונבצר היה ממנו להוציא הגה מפיו. בבואו, בעת שנכנס לקבל שלום, מיד הזכיר את עצמו שהוא צרוד, ורבינו השיב לו כדרכו בקודש: "דער אייבישטער וועט העלפין" (השי"ת יעזור).

ר' משה הרגיש מצוקה. מאליו מובן, שהוא נקט בכל אשר ניתן לסילוק הצרידות. אף שהימים היו ימי הקיץ, שילחי דקייטא, עטף את צווארו בצעיף חם לבל יצטנן, ונזהר מפני רוח פרצים ומכל שתייה צוננת. ביקור אצל רופא העלה איסור נוסף – להימנע מטבילת מצוה במקווה. נו, כלום ר' משה יציית? ידידים ואוהבים מיושבי המקום ומאלה שבאו ממרחקים להסתופף בצל קודשו, הציעו לו תרופות, שחקו לו סממנים, רקחו לו עשבי מרפא שונים ומהלו לו יחדו דבש, ביצים וחלב לשתיה ולגרגר, אך הכל – ללא הועיל. ימי הסליחות מתקרבים ואין כל שינוי. ר' משה לא מתיאש, הוא בטוח, שהנה הנה בליל סליחות ייטב מצבו. אך הנה הגיע שעת אמירת הסליחות, במוצאי שבת, בחצות, ואין כל הטבה. למחרת, ביום ראשון, הוא נכנס בשברון לב אל רבינו ושטח את בעייתו, אך רבינו השיב בשתי מילים: "ה' יעזור!" בליל "זכור ברית" הוא לא ניגש לתיבה וקיווה, כי מחר ייטב לו. בערב ראש השנה, לאחר טבילה במקוה, הוא חזר ונכנס אל רבינו, הציג שוב את בעיתו ואת מצוקתו, אך רבינו חזר על תשובתו הנ"ל: "ה' יעזור!"

בליל א' דר"ה הוא לא ניגש לתיבה. תפילת ערבית זו שייכת לפי המנהג ל"בעל-מוסף". אולם בבוקר יום הדין, לפני תפילת שחרית, הוא, יחד עם כל בעלי התפקידים, נכנס אל הקודש פנימה. כי נוהג היה שם, שכל בעלי תפקידי הקודש נכנסים בבוקרו של כל אחד מן הימים הנוראים לחדרו של רבינו, מתיצבים לפניו, מקבלים את ברכתו, והוא, זצ"ל, מורה אז לכל אחד ואחד את המוטל עליו. זה יהיה "המתחיל", זה ה"בעל-שחרית", זה התוקע, זה המקריא, זה ה"בעל-קריאה", זה ה"בעל-מוסף" וכן הלאה. אף הפעם התיצבו כולם בפני רבינו לשמוע את ברכתו ולקבל את המינוי השיגרת, והנה שומע ר' משה, כי רבינו מטיל עליו להיות "בעל-שחרית", על אף שרבינו יודע, כי ר' משה לא מסוגל להוציא הגה מפיו. מי שלא ראה את ר' משה בצאתו מן הקודש, לא ראה מה מראהו של אדם מודאג ומתיסר.

ר' משה יושב בבית המדרש מאחור, בשורה האחרונה הצמודה לקיר המערבי. שם, בעירו, רגיל ר' משה לנהוג כמנהג המקום – לקרוא בקול רם את המילה "המלך" ממקום מושבו, ולאחר מכן הוא צועד אל התיבה וממשיך "יושב על כסא רם ונישא". כאן בהוסיאטין לא נהגו כך. ה"בעל שחרית", ניגש תחילה לתיבה, מתיצב, ואז הוא קורא את המילה הפותחת – "המלך". ר' משה, שלא הכיר את מנהג המקום, נשאר עומד על מקומו כש"המתחיל" סיים את "והנורא בנוראותיך". רוב המתפללים אומרים את תפילת "נשמת" בישיבה, אך ר' משה, בחרדתו הכפולה כי רבה, נותר עומד לאחר "אז ישיר", וחיכה לראות מה יהיה עמו בעת שיצטרך לפתוח את פיו ולזעוק את המילה הגורמת להתרגשות – "המלך"! הוא קיווה, וקיווה באמונה רבה, כי ברכת רבינו תעמוד לו בשעה כה גורלית.

"המתחיל" סיים את "והנורא בנוראותיך", פינה את ה"עמוד" וחזר למקומו, ובבית המדרש הגדול, המלא מתפללים, השלך הס. דממה. כולם מצפים ל"בעל שחרית", שיגש לתיבה, ויקרא את הקריאה המצמררת – "המלך"! אך ר' משה לא ניגש, הוא נותר על עומדו, ושם, ממקומו, הוא פתח את פיו וניסה להוציא את המילה המתבקשת, וראה פלא – מיתריו נפתחו, ומפיו יצאה המילה הנכספת באוקטבה ברורה, צלולה ומנוגנת כהלכה. ר' משה נדהם מעצמו – מהפלא שקרא לו. מיד התעשת, נטל את עצמו, ניגש בצעדים מהירים לתיבה ו"ניהל" את תפילת שחרית כולה. ללא כל צרידות, שיעול או גיהוק. ככינור הוא ניגן את המנגינות הנדרשות, ולשביעות רצון כל – הוא הצליח להנחות את התפילה עד למילים "ישועה ורחמים" שבסיום תפילת "על הכל".

נדלג על קריאות "יישר כוח", שנשמעו מכל עבר, ונאמר רק, כי ר' משה העביר את המשכו של יום א' דר"ה בתפילה להקב"ה, שיסייעו כך גם לקראת התפילה שלמחרת.

ביום ב' דר"ה, לפני התחלת התפילה, חזרו כל בעלי התפקידים ונכנסו אל הקודש פנימה, כמקובל, וכפי שהיה אתמול ביום א'. רבינו חזר וברך את כל בעלי התפקידים, חילק מחדש את התפקידים לכל אחד ואחד מן העומדים לפניו, וכשהגיע לר' משה אמר: "אתה תתפלל היום מוסף"! נקצר ונאמר, כי הפלא דאתמול חזר ונמשך גם כיום, ותפילת מוסף כפי שנשמעה מפיו של ר' משה לא נשמעה כמותה בבית מדרש

זה שנים רבות. המנגינות שנחרזו ב"ונתנה תוקף", וצלילי הנגינה שמילאו את חלל בית המדרש ב"וכל מאמינים" ריגשו מצד אחד ועוררו את מפתחי הלב מצד שני. מנגינות ההתפרסות שב"מלכויות", ההכנעה שב"זכרונות" והתקיפות שב"שופרות" – היו לאחר מכן לשיחת כל. לשיא ההתרוממות הוא הגיע ב"היום תאמצנו". נהרה פשטה על פני כל כשר' משה ניהל את השירה הכללית ב"תתקבל"!

במוצאי יום הכפורים – היום הקדוש – כשהמתונים שבין החסידים נותרו בבית המדרש לישיבה בצוותא ולשתיית לחיים – נותר עמם גם ר' משה. כולם ברכוהו והושיטו לו שוב את ידיהם לתודה ולאיחולים. תוך כדי כך בקשוהו שיואיל בטובו לחזור ולזמר שוב את אחת המנגינות שהשמיע בתפילותיו, ור' משה לא סרב. הוא פתח את פיו וניסה לרצות את החבורה הידידותית שהסבה סביבו וליטפה אותו בעיניה, אך ראה זה פלא – כל הפתחים נסגרו ונסתמו; הכל חזר כפי שהיה לפני ר"ה.

האדמו"ר רבי יצחק מאיר פלינטשטיין שליט"א מקאפיטשיניץ – ירושלים, ששמע את הסיפור מפיו של ר' אליה דיין ז"ל, סיפר, כי בנקודה זו נקש ר' אליה שוב באגרופו על השולחן, ואמר לשומעיו שהסבו סביבו כאן בתל-אביב: "כמו ששולחן זה דומם ואינו מדבר, כך נדם שוב קולו של אבא ז"ל..."

